ભારતના ગવર્નર જનરલ અને વાઈસરૉય

ગવર્નર જનરલ અને વાઈસરૉય	બનેલ મહત્વની ઘટનાઓ
વોરન હેસ્ટિંગ્સ (Warren Hastings) (1772 થી 1785)	❖ ઈ.સ.1772માં બંગાળના પ્રથમ ગવર્નર જનરલ હતા. ❖ રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ (નિયામક ધારો)(1773) દ્વિમુખી શાસનનો અંત ❖ તે રાજકીય કોષાગારને મુર્શીદાબાદથી હટાવીને કલકત્તા લાવ્યો. ❖ બ્રિટિશ હિંદમાં સુપ્રિમકોર્ટ કોર્ટની સ્થાપના (1774) ❖ રોહિલ્લા યુદ્ધ (1774) (અંગ્રેજો અને નવાબસેના) ❖ પ્રથમ મરાઠા યુદ્ધ (1775 થી 1782) ❖ સાલબાઈ સંધિ (1782) ❖ બીજું મૈસૂર યુદ્ધ (1780 થી 84) ❖ પ્રથમ ઍંગ્લો- મરાઠા વિગ્રહ (1775-82) ❖ દ્વિતીય ઍંગ્લો- મરાઠા વિગ્રહ (1780-84) ❖ પિટ્ટનો હિંદ ધારો (1784) ❖ કોલકાતામાં બંગાળ એશિયાટીક સોસાયટીની સ્થાપના (1784) ❖ દ્વિમુખી શાસન પ્રથાનો અંત ❖ ભાગવત ગીતાનું અંગ્રેજીમાં પ્રથમ ભાષાંતર
લોર્ડ કોર્નવોલિસ (Lord Cornwalls) (1786 થી 1793)	❖ તે ઈંગ્લેન્ડના વડાપ્રધાન પીટનો અંગત મિત્ર હતો. ❖ ભારતમાં સનદી સેવાઓની સાચી શરૂઆત કરી આથી તે સિવિલ સર્વિસના પિતા તરીકે ઓળખાય છે. ❖ ઇ.સ. ૧૭૮૭માં રાજધાની શ્રીરંગપટ્ટનમમાં ટીપુ સુલતાનને બાદશાહની ઉપાધિ મેળવી હતી. ❖ ઇ.સ.૧૭૯૩માં કાયદામાં સમાનતા લાવવા ‘ કોર્નવોલિસ કોડ’ નામનું કાયદાનું પુસ્તક તૈયાર કર્યું. ❖ તેણે અંગ્રેજ ઢબની પોલીસ વ્યવસ્થા પ્રસ્થાપિત કરી અને જિલ્લાનો સમસ્ત અધિકાર કલેક્ટરને આપ્યો. ❖ તેમણે ઈ.સ.૧૭૯૩માં બંગાળ, બિહાર અને ઓડિશામાં કાયમી જમાબંધી લાગુ કરી. જે અંતર્ગત જમીનદારોએ મહેસૂલમાંથી 10/11 ભાગ કંપનીને આપવાનો અને બાકીનો 1/11 પોતાની પાસે રાખવો. (કાયમી જમાબંધીના જનક) ❖ ત્રીજું એગ્લો-મૈસૂર યુદ્ધ થયું જેમાં લોર્ડ કોર્નવોલીસે ટીપું સુલતાનને પરાજ્ય આપ્યો અને શ્રી રંગપટ્ટનમની સંધિ થઈ. ❖ ઇ.સ.૧૭૯૩-૯૮માં સર જ્હોન શોર ગવર્નર જનરલપદે આવેલો અને તેણે તટસ્થતાની નીતિ અપનાવેલી. ભારતમાં સનદી સેવાઓ શરૂ કરી અને સિનિયોરિટી પ્રમાણે પ્રમોશન આપવાની પધ્ધતિ અપનાવી.

www.gnanbhandar.com

	❖ ખાનગી વ્યાપાર પર પ્રતિબંધ, કમિશનની પ્રથાની નાબૂદી ❖ ભારતમાં કાયદો અને વ્યવસ્થા નિયમિત કરવા પોલીસ વિભાગની સ્થાપના કરી. જિલ્લા પોલીસ અધિક્ષક (DSP)ની નિયુક્તિ કરી. ❖ ત્રીજું મૈસૂર યુદ્ધ(તૃતીય એંગ્લો- મરાઠા વિગ્રહ) (1790 થી 92) ❖ 1791માં જહોનાથન ડંકને બનારસ ખાતે સંસ્કૃત કોલેજની સ્થાપના કરી ❖ શ્રી રંગપટના સંધિ (1792) ❖ જમીન મહેસૂલ અંગેનો કોર્નવોલિસ કોડ (1793) ❖ જમીનદારી પ્રથા દાખલ કરી. ❖ કાયમી જમાબંધી મહેસૂલ પધ્ધતિનો કાયદાનો અમલ (1793) ❖ બંગાળનું કાયમી સમાધાન (1793) ❖ ન્યાયતંત્ર વ્યવસ્થામાં મહત્વપૂર્ણ પરિવર્તનો કર્યા (1793) જિલ્લા ન્યાયાધીશ વડપણ હેઠળ દિવાની અદાલતની સ્થાપના કરી. ❖ સંસ્કૃત કોલેજની સ્થાપના.
સર જહોન શોર (Sir John Shor) (1793 થી 1798)	❖ 1784ના પિટ્ટના હિંદધારા મુજબ સર જહોન શોર તટસ્થ નીતિનો અમલ. ❖ 1793માં ચાર્ટર એક્ટ, સ્થાનિક બાબતોમાં કોઈ દાખલ ગિરિ નહીંની નીતિ- ખરડાનું યુદ્ધ
લોર્ડ વેલેસ્લી (Lord Wellesley) (1798 થી 1805)	❖ ભારતીય સનદી સેવામાં યુવા અધિકારીઓએ માટે કોલકાતામાં ફોર્ટ વિલિયમ કોલેજની સ્થાપના કરી (1800) ❖ 1798માં સહાયકારી યોજનાની મદદથી ભારતમાં બ્રિટિશ સામ્રાજયનો વિસ્તાર કર્યો. (તાંજોર, કર્ણાટક, સુરત અને અવધ વગેરે દેશી રાજ્યોમાં અમલ) ❖ સબસિડિયરી એલાયન્સ સિસ્ટમ (1798) ❖ ચોથું મૈસૂર યુદ્ધ (1799) (ટીપું સુલતાનની હાર) અને બસીનની સંધિ ❖ બીજું એંગ્લો મરાઠા યુદ્ધ (1802 થી 04) ❖ ભોંસલેએ અંગ્રેજો સાથે ' દેવગાંવના કરાર' કર્યા (1803) ❖ પેશ્વા બાજીરાવ બીજાએ અંગ્રેજો સાથે વસઇ કરાર કર્યા (1802) ❖ ગવર્નર જનરલ સર જહોન શોરે વેલેસ્લીની સહાયકારી યોજના અમલમાં આવી.વેલેસ્લીની સહાયકારી યોજના (મીઠા ઝેર સમાન) લાગુ કરી. ❖ ઈ.સ.૧૭૯૯માં ચોથા એંગ્લો –મૈસુર યુદ્ધમાં ટીપુ સુલતાનની હત્યા થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૮૦૦માં સિવિલ સર્વિસમાં જોડાનારા યુવકોને તાલીમ આપવા માટે કોલકાતામાં ફોર્ટ વિલિયમ કોલેજની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ.૧૮૦૨માંમરાઠા અનેવેલેસ્લી (બ્રિટીશ કંપની)વચ્ચેબેસીનસંધિથઈ. ❖ વેલેસ્લી પોતાને ' બેંગાલ ટાઈગર' તરીકે ઓળખાવતો હતો. ❖ ઈ.સ.૧૭૯૯થી ૧૮૦૧ દરમિયાન તામિલનાડુંમાં વીર. પી. કટ્ટાવામ્માનના નેતૃત્વમાં પોલીગરોનો બળવો થયો હતો. ❖ મદ્રાસ પ્રેસિડન્સીની સ્થાપના.

www.gnanbhandar.com

સર જયોર્જ બાર્લો (Sir Georgs Barlow) (1805 થી 1807)	❖ નિષ્ઠાપૂર્વક વહીવટ કરનાર તટસ્થ નીતિનું ચુસ્તપણે પાલન. ❖ 1806માં દક્ષિણમાં વેલોરના સિપાઈઓનું બળવો. ❖ રાજપૂત રાજયોનું રક્ષણ કરવાની અંગ્રેજોની બાંહેધરી પાછી ખેંચી. ❖ બ્રિટિશ સત્તાનો વિસ્તાર ઘટ્યો.
લોર્ડ મિન્ટો (Lord Minto) (1807 થી 1813)	❖ મહારાજા રણજીતસિંહ સાથે અમૃતસરની સંધિ (1809) ❖ ચાર્ટર એક્ટ (1813) (વેપારિક એકાધિકાર નાબૂદ થયો) ❖ ઈ.સ.૧૮૦૭માં બંગાળનો ગવર્નર જનરલ બન્યો.
લોર્ડ હેસ્ટિંગ (Lord Hastings) (1813 થી 1822)	❖ ઈ.સ.૧૮૧૪-૧૬માં નેપાળ સાથે યુદ્ધ થયું અને નેપાળના રાજા અમરસિંહ થાપા અંગ્રેજોના શરણે થયા. નેપાળ સાથે મિત્રતા રાખી ભારતમાં લશ્કરમાં ગુરખાઓની મોટી સંખ્યામાં ભરતી કરી. પીંઢારાઓને તેણે અંકુશમાં લીધા. ❖ ઇ.સ. ૧૮૧૬માં સગૌલીની સંધિ ❖ ઈ.સ.૧૮૧૮માં ત્રીજા મરાઠા વિગ્રહમાં મરાઠાઓને પરાજય આપીને ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીને સર્વોપરી સત્તા બનાવી. ❖ ઈ.સ.૧૮૧૮થી ભારતના આધુનિક યુગની શરૂઆત ગણવામાં આવે છે. ❖ બ્રિટિશ પાર્લામેએનટીએ સનદી ધારો પસાર કર્યો (1813) ❖ ' ચા' સિવાની બધી વસ્તુઓનો વેપાર હિંદ સાથે કરવાની છૂટ બ્રિટિશ પ્રજાને આપી. ❖ થોમસ મનરોએ મદ્રાસના ગવર્નર તરીકે રૈયતવારી મહેસૂલ પધ્ધતિ દાખલ કરી. બંગાળમાં રૈયતના અધિકારોનું સુરક્ષિત કરવા બંગાળ ટેનન્સી એક્ટ' પસાર કર્યો. ❖ હિન્દના વતનીનોને કેળવણી મળે તે તે માટે કલકતા નજીક માતૃભાષા દ્વારા ચાલતી શાળાઓની સ્થાપના કરી. ❖ એગ્લો-નેપાળ યુદ્ધ (1814 થી 16) ❖ મુંબઇ પ્રેસિડેન્સીની રચના ❖ સુગોલીની સંધિ (1816) ❖ ત્રીજું મરાઠા યુદ્ધ (1817 થી 19), મરાઠા સંઘનું વિઘટન અને પેશ્વાશિષ નાબૂદ મદરાસમાં થોમસ મુનારો દ્વારા જમીન મહેસૂલની રયોતવારી પદ્ધતિની શરૂઆત.(૧૮૨૦) ❖ અંગ્રેજોની સ્થાનિક બાબતોમાં દખલગીરી પુન :શરૂ.
લોર્ડ એમ્હર્સ્ટ Lord Amherst) (1823થી 1828)	❖ તે ઈ.સ.૧૮૨૩માં ભારતનો ગવર્નર જનરલ બન્યો. ❖ ઈ.સ.૧૮૨૪ થી ૧૮૨૬ દરમિયાન " પ્રથમ આંગ્લ – બર્મા યુદ્ધ થયું. ❖ પ્રથમ આંગ્લ-બર્મા યુદ્ધમાં" યાન્ડબૂની સંધિ દ્વારા સમાપ્ત. ❖ આસામ કબજે કરવાથી થયેલું પ્રથમ પ્રથમ બર્મીઝ યુદ્ધ (1823 થી 1828) ❖ ૧૮૨૪માં બરકપુરનો બળવો.
લોર્ડ વિલિયમ બેન્ટિક (Lord William Bentinck)	❖ રાજા રામમોહનરાયના સહયોગથી ઈસ. ૧૮૨૯માં સતીપ્રથા નિષેધનો અમલ થયો.રાજા રામમોહનરાયણે બ્રહ્મોસમાજની સ્થાપના કરી ❖ ઈ.સ.૧૮30માં" બાળ કન્યા હત્યા"ને પ્રતિબંધિત કરી.

www.gnanbhandar.com

(1828 થી 1835)	❖ તેણે“ ઠગી પ્રથા”ને સમાપ્ત કરવા માટે “ કર્નલ સ્લીમેન”ની નિયુક્તિ કરી. ❖ ઈ.સ.૧૮૩૧માં મૈસૂરને, ઈ.સ.૧૮૩૪માં કુર્ગ અને મધ્યકચેરને પોતાના સામ્રાજ્યમાં ભેળવ્યા. ❖ ૧૧ જુલાઈ ૧૮૩૨ના રોજ ભારતમાં સતી પ્રથા પ્રતિબંધક કાનૂન અમલી બન્યો. ❖ ઈ.સ.૧૮૩૩ના ચાર્ટર એક્ટ અંતર્ગત બંગાળના ગવર્નર જનરલને ભારતના પ્રથમ ગવર્નર જનરલ બન્યા. ❖ ઇ.સ. ૧૮૩૩માં રાજારામ મોહનરાયનું બ્રિસ્ટોલ ખાતે અવસાન થયું. ❖ કાયદાપંચની રચના કરી અને ભારતીય દંડ સંહિતા (IPC) તૈયાર કરવામાં આવી. ❖ ઈ.સ.૧૮૩૫માં તેમણે કલકત્તા મેડીકલ કોલેજની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ.૧૮૩૪મા આગ્રા પ્રાંતની સ્થાપના થઇ. ❖ બાળકીને દૂધપીતી કરવાની પ્રથા નાબૂદી ❖ ઈ.સ.૧૮૩૩માં નરબલી પ્રથા નાબૂદી, દાસ પ્રથા નાબૂદી ❖ ઈ.સ.૧૮૩૫માં મેકોલેની ભલામણો મુજબ અંગ્રેજી શિક્ષણનો પાયો નંખાયો. ❖ ૧૯૩૫-૩૬માંચાર્લ્સ મેટ કાફે પ્રેસ સ્વતંત્રતા તેના એક વર્ષના કાર્યકાળમાં પ્રેસ પરના નિયંત્રણો હટાવ્યા આથી તેના પ્રેસના સ્વતંત્રકર્તા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ❖ તેણે ભારતીયોને સરકારી નોકરીઓમાં ઉચ્ચ પદો પર નિયુક્ત કર્યા ❖ પર્શિયનને અદાલતી ભાષા તરીકે નાબૂદ કરીને સ્થાનિક ભાષાઓનો ઉપયોગ કરવાનો આદેશ થયો. ❖ ભારતીયોને ન્યાયતંત્રમાં ઉચ્ચ હોદ્દાઓ પર નિયુક્તિ શરૂ કરી ❖ સતી પ્રથા પર પ્રતિબંધ (1829) ❖ નવી મહેસૂલ પધ્ધતિ (મહાલવારી પધ્ધતિ)નો અમલ(1833) ❖ ચાર્ટર એક્ટ (1833) ❖ મેકાલેના વડપણ નીચે ભારતીય કાયદાઓને સંહિતાબદ્ધ કરવા વિધિ કાયદા આયોગની નિમણૂંક કરી (1833) ❖ કલકતામાં મેડિકલ કોલેજ અને હોસ્પિટલની સ્થાપના ❖ સિંધના અમીરો સતહે કર્નલ પૉટીજર દ્વારા સંધિ.
લોર્ડ ઓકલેન્ડ (Lord Auckland) (1836 થી 1842)	❖ તે ઈ.સ.૧૮૩૬માં ભારતનો ગવર્નર જનરલ બન્યો. ❖ પ્રથમ અફઘાન યુદ્ધ (1838 થી 42) ❖ સનદી સેવામાં ‘ એકિંટગ નિમણૂંકોની મનાઈ ❖ બ્રિટિશરોએ ભારતમાં પોતાની સિક્કા પદ્ધતિ અમલી બનાવી (1834) ❖ મુંબઇ અને મદ્રાસમાં મેડિકલ કોલેજની સ્થાપના ❖ દોઆબ પ્રદેશમાં સિંચાઇ માટે ‘ ગંગા નહેર યોજના’ને મંજૂરી ❖ ઈ.સ.૧૮૩૯- ૪૨પ્રથમ એંગ્લો-અફઘાન યુદ્ધ થયું જેમાં અંગ્રેજોની નાલેશીભરી હાર થઇ.

www.gnanbhandar.com

	❖ ઈ.સ.૧૮૩૯માં કલકત્તાથી દિલ્હી સુધીના ગ્રાન્ટ ટ્રંક રોડનું સમારકામ કરાવ્યું.ગ્રાન્ટ ટ્રંક રોડનું નિર્માણ" શેરશાહ સૂરી"એ કરાવ્યું હતું. ❖ બ્રિટીશ સંસદે ભારતીય વિદ્યાર્થીઓને તબીબી અભ્યાસ માટે વિદેશ જવાની અનુમતિ આપી. ❖ અંગ્રેજો, રણજિતસિંહ અને શાહ્શુજાનીવચ્ચે ત્રિપક્ષીય સંધિ થઇ. ❖ સ્થાનિક શાળાઓ અને વાણિજ્યિક ઉદ્યોગોના વિકાસ માટે કામગીરી કરી.
લૉર્ડ એલનબરો **(Lord Ellenborough)** **(1842થી 1844)**	❖ ઈ.સ.૧૮૪૨માં ભારતનો ગવર્નર- જનરલ બન્યો. ❖ ઈ.સ.૧૮૪૨માં પ્રથમ અફઘાન યુદ્ધની સમાપ્તિ થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૮૪૩માંસિંધનું' ચાર્લ્સ નેપિયર'ના નેતૃત્વમાંપૂર્ણ રીતે બ્રિટીશ સામ્રાજ્યમાં જોડવામાં આવ્યું. ❖ તેનો કાર્યકાળ ' કુશળ અકર્મણ્યતાની નીતિ' નો કાળ માનવામાં આવે છે. ❖ એક્ટ –V(પાંચ) દ્વારા" દાસ –પ્રથા" ને નાબૂદ કરવામાં આવી. ❖ ગુલામીપ્રથા અને રાજ્ય લોટરીની નાબૂદી (1843) ❖ ગ્વાલિયર પર બ્રિટિશ સાર્વભૌમત્વની સ્થાપના ❖ અફઘાન વિગ્રહની પૂર્ણાહુતિ
લૉર્ડ હાર્ડિન્જ **(Lord Harding)** **(1844 થી 1848)**	❖ તે ઈ.સ. ૧૮૪૪માં ભારતનો ગવર્નર જનરલ બન્યો. ❖ પ્રથમ એંગ્લો શીખ અને અંગ્રેજો વચ્ચે યુદ્ધ (1845 થી 46) અને શીખોનો પરાજય થયો. ❖ લાહોરની સંધિ (1846) (લાહોર્પર અંગ્રેજી સામ્રાજ્યનો કબજો થઇ ગયો. ❖ અંગ્રેજી ભાષા શિખેલા ભારતીયોને નોકરીમાં પ્રાથમિકતા આપતો આદેશ. ❖ સ્ત્રી ભૂણ હત્યા નાબૂદી (નરબલી પ્રથા પર પ્રતિબંધ લગાવવામાં આવ્યો. ❖ તેણે બાળકીને દૂધ પીતી કરવાનો રીવાજ હટાવ્યો.
લૉર્ડ ડેલહાઉસી **(Lord Dalhousie)** **(1848થી 1856)**	❖ ઈ.સ.૧૮૪૮માં ભારતનો ગવર્નર જનરલ બન્યો. ❖ તેને' જીત જપ્તી અને ખાલસા નીતિ' અપનાવી. ❖ ભારતના ગવર્નર જનરલ તરીકે ઉગ્ર સામ્રાજ્યવાદીની માનસિકતા ધરાવતો ડેલહાઉસી આવ્યો. ❖ ગવર્નર જનરલ ડેલહાઉસીએ " જીત, જપ્તી અને ખાલસાનીતિ' અપનાવી. ❖ ખાલસાનીતિ અમલમાં મૂકી. ઈ.સ. ૧૮૪૮માં સર્વપ્રથમ સતારા રાજ્યખાલસા કર્યું. ખાલસાનીતિમાં પાંચ સ્વરૂપે રાજ્યો ખાલસા થતા. ખાલસા નીતિ હેઠળ સતારા(1848), નાગપુર અને ઝાંસી(1854) જેવા રાજ્યોને બ્રિટિશ સામ્રાજ્યમાં ભેળવી દીધા ❖ ૧૮૪૮-૪૯માં બીજું એંગ્લો-શીખ યુદ્ધ થયું જેમાં અંગ્રેજોનો વિજય થયો. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૦માં' બીજું આંગ્લ- બર્મા યુદ્ધ થયું.. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૨માં લોઅર બર્મા અને પીગૂને અંગ્રેજી સામ્રાજ્યમાં ભેળવ્યા. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૩માં મુંબઈ થી થાણા સુધીની ૨૨ માઈલ (૩૫ કિમી) સૌપ્રથમ

www.gnanbhandar.com

	રેલવેલાઈન નંખાઈ.તેને રેલવેનો જનક માનવામાં આવે છે. ❖ ૧૬ એપ્રિલ ૧૮૫૩માં સૌપ્રથમ કલકત્તા અને આગ્રા વચ્ચે લાઈવ તારવ્યવહાર ચાલુ કર્યા. ઉપરાંત આધુનિક ટપાલ વ્યવસ્થા શરૂ કરી. જે અંતર્ગત પહેલીવાર ટપાલટિકિટની શરૂઆત થઇ. ❖ વિશ્વ પ્રખ્યાત શીખ રાજ્યનો ‘ કોહિનૂર હીરો’ મહારાણી વિક્ટોરિયાને મોકલ્યો ❖ ઈ.સ.૧૮૫૪માં લોકનિર્માણ વિભાગની સ્થાપના કરી. ભારતમાં પ્રથમ વખત ‘ સાર્વજનિક નિર્માણ વિભાગ’ની સ્થાપના ❖ ઈ.સ.૧૮૫૪માં તેમના શાસનકાળમાં નવો ‘ પોસ્ટ ઓફીસ એકટ’ પસાર થયો.અને પ્રથમ ટેલિગ્રાફ લાઇન નંખાઈ. ❖ શિમલાને ઉનાળુ રાજધાની બનાવવામાં આવી. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૩માં સંપૂર્ણ પશ્ચિમ ભારતમાં શિક્ષણ માટે થોમસન પધ્ધતિ અપનાવી. PWDની સ્થાપના અને રૂડકી ખાતે ઈજનેરી કોલેજની સ્થાપના. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૩માં ચાર્ટર્ડ એક્ટ દ્વારા સિવિલ સર્વિસ માટે સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ લેવાનું નક્કી થયું.પરીક્ષા માટેની વયમર્યાદા ૧૮થી ૨૩ વર્ષ રાખવામાં આવી. ❖ ઇ.સ. ૧૮૫૫મ લંડન ખાતે સ્પર્ધાત્મક પરિક્ષાની શરૂઆત થઈ. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૪માં ચાર્લ્સ વૂડર્સ ઘોષણાપત્ર લાગુ કર્યો જે અંતર્ગત મુંબઈ, કલકત્તા અને મદ્રાસમાં યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવામાં આવી. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૫માં સંયુક્ત મૂડીવાદી પ્રથમ બેંક અલ્હાબાદ બેંકની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૬માં તોપખાનાનું વડુંમથક કલકત્તા થી મેરઠ કર્યું. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૬નો પ્રખ્યાત ‘ સંથાલ વિદ્રોહ’ તેમના સમયમાં થયો હતો. ❖ ભારતમાં જાહેર બાંધકામ ખાતાની સ્થાપના થઇ. ❖ સૌથી નાની વયે ગવર્નર જનરલનું પદ શોભાવનાર ❖ બીજું એગ્લો શીખ યુદ્ધ (1848 થી 49) ❖ ગુરખા રેજિમેન્ટની સ્થાપના . ❖ બર્માની તપાસ (1852) ❖ લેપ્સના સિદ્ધાંતનો પરિચય ❖ વૂડ્સ ડિસ્પેચ (1854) ❖ બોમ્બે અને થાણેને જોડતી પ્રથમ રેલવે લાઇન વર્ષ (1853) ❖ જાહેર બાંધકામ વિભાગ (PWD)ની સ્થાપના ❖ બ્રિટિશ હિંદની કેળવણી વિષયક નીતિ ઘડતો ‘ ચાર્લ્સ વૂડનો ખરીતો’ ❖ 1853માં સનદી ધારાથી ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીની મુદત અનિશ્ચિત બની.
લોર્ડ કેનિંગ (Lord Canning) (1856થી 1862)	❖ ગવર્નર જનરલ ઓફ ઇન્ડિયાના સ્થાને ‘ વાઈસરૉય’ નું પદ સીધું શાસન શરૂ થયું. ગવર્નર જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા અને વાઈસરૉય એમ બંને પર પર નિયુક્ત થનાર એકમાત્ર વ્યક્તિ હતા. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૮નો ભારત શાસન અધિનિયમ પસાર કરવામાં આવ્યો જે અંતર્ગત

www.gnanbhandar.com

	કંપની શાસનનો અંત આવ્યો અને બ્રિટીશ તાજનું શાસન શરૂ થયું. ❖ બ્રિટિશ તાજનો પ્રથમ વાઈસરોય અને ગવર્નર બંન્ને હતા. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૭નો ભારતનો પ્રથમ સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ થયો. ❖ ઇ.સ. ૧૮૫૭માં પારસી અને હિન્દુ સુધારાવાદીઓ દ્વારા મહિલાઓ માટેનું પ્રથમ ગુજરાતી ભાષાનું સામયિક ' સ્ત્રી બોધ' શરૂ કરવામાં આવ્યું. ❖ ભારતીય ઉચ્ચ ન્યાયાલય અધિનિયમ-૧૮૬૧ પારિત કરવામાં આવ્યો. મુંબઇ, કલકત્તા અને મદ્રાસમાં ઉચ્ચ ન્યાયાલયની સ્થાપના થઈ. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૭માં મુંબઇ, મદ્રાસ અને કલકત્તામાં વિશ્વવિદ્યાલયની સ્થાપના થઈ. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૮માં મેકોલે દ્વારા પ્રારૂપિત ' ભારતીય દંડ સંહિતા'ને કાયદાનું સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૯માં ' સિવિલ દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા' અમલમાં આવી. ❖ ઈ.સ.૧૮૬૦માં ઇન્ડિયન પીનલ કોડ પસાર થયો. ❖ ઈ.સ.૧૮૬૧માં કોડ ઓફ ક્રિમીનલ પ્રોસિજર પસાર કરવામાં આવ્યો. ❖ રૂપિયાની નોટો છાપવાની શરૂઆત થઈ. ❖ ઈ.સ.૧૮૫૬માં વિધવા પુનર્વિવાહ એકટ પસાર કરાયો અને પોર્ટફોલિયો પ્રણાલી અમલમાં આવી. ❖ ખાલસા નીતિનો સિદ્ધાંત સમાપ્ત થયો. ❖ દેશમાં પ્રથમવાર આવકવેરો નાખવાની શરૂઆત થઇ. ❖ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીનો છેલ્લો ગવર્નર જનરલ અને ભારતના પ્રથમ વાઈસરોય હતા. ❖ પોર્ટફોલિયો પધ્ધતિ એટ્લે કે ખાતાઓની વહેંચણી શરૂ કરવામાં આવી. ❖ કેનિંગને બંગાળના લશ્કર માટે સામાન્ય સેના ભરતી અધિનિયમ 1856 એક્ટ દાખલ કર્યો ❖ વર્ષ 1857નો સંગ્રામમાં મંગળ પાંડે પ્રથમ શહીદ બન્યો (8 એપ્રિલ 1857ના રોજ ફાંસી આપવામાં આવી.) ❖ મહાલવારી પદ્ધતિ (જમીનદારી પ્રથાનું સુધારેલું સ્વરૂપ) ❖ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીની નાબૂદી અને ભારત સરકાર અધિનિયમ,૧૮૫૮ ❖ ૧૮૫૯ માં ગળી (નીલ)ને લગતો બળવો થયો. ❖ બ્રિટિશ ક્રાઉનનું સીધું નિયંત્રણ ❖ ભારતીય કાઉન્સિલ એક્ટ 1861 અને ભારતીય સિવિલ સર્વિસ એક્ટ 1861 આવ્યા. ❖ ઇ.સ.૧૯૬૧માં પુરાતત્વ વિભાગની શરૂઆત થઈ.
લોર્ડ એલ્ગિન પહેલો (Lord Elgin) (1862 થી 1863)	❖ પંજાબમાં અંબાલાના ઘાટમાં અંગ્રેજસેના અને વહાબીઓ વચ્ચે સંઘર્ષ ❖ વહાબી કળવળ ઉપર કાબૂ મેળવ્યો. ❖ 1863માં સત્યેન્દ્રનાથ ટાગોર ICS પાસ કરનાર પ્રથમ ભારતીય બન્યા.

www.gnanbhandar.com

લોર્ડ જોન લોરેન્સ (Lord John Lawrence) (Jan-1864થીJan 1869)	❖ ઇ.સ. ૧૮૬૫માં ભૂતાન યુદ્ધ ❖ ઈ.સ.૧૮૬૬માં ઓરિસ્સા અને બુંદેલખંડ તથા ૧૮૬૮-૬૯માં રાજપૂતાનામાં ભીષણ દુષ્કાળ પડયો. ચેમ્બરલીન હેન્રીના નેતૃત્વમાં દુષ્કાળ આયોગની રચના કરવામાં આવી. ❖ ઈ.સ.૧૮૬૫માં ભારત અને યુરોપ વચ્ચે પ્રથમ ટેલીગ્રાફ સેવા શરૂ કરવામાં આવી. ❖ ૧૮૬૭માં મુંબઇ ખાતે પ્રાર્થનાસમાજની સ્થાપના થઈ. ❖ ઇ.સ. ૧૮૬૮ અંબાલાથી દિલ્હી રેલ્વે લાઇન ❖ અફઘાનો પ્રત્યે અપનાવેલી ' કુનેહપૂર્ણ નિષ્ક્રિયતા'ની નીતિ ❖ પંજાબ ટેનન્સી એક્ટ અને અવધ ટેનન્સી એકટ (1868) પસાર ❖ લાયસન્સ ટેક્સ કાયદો (1867) ❖ જેલ સુધારણા માટે એ.એ. રોબર્ટ્સની નિયુક્તિ ❖ 1865-66માં પરાવર્તિત શિક્ષનની સ્થિતની તપાસ માટે સરકારના સચિવ એ.એમ. મોન્ટીથની નિયુક્તિ. ❖ કલકત્તા,બોમ્બે અને મદ્રાસ ખાતે હાઇકોર્ટની સ્થાપના (1865) ❖ 17 માર્ચ 1866ના રોજ અલ્હાબાદ ખાતે હાઇકોર્ટની સ્થાપના થઈ. ❖ શિમલાને ઉનાળુ પાટનગર બનાવવામાં આવ્યું.
લોર્ડ મેયો (Lord Meyo) (Jan-1869 થી Feb-1872)	❖ પ્રથમ વસ્તી ગણતરી (1871) ❖ ખેતીવાડી ખાતાની સ્થાપના , ભારતીય છૂટાછેડાનો ધારો અને ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ ❖ અજમેરમાં ' મેયો કોલેજ' અને રાજકોટમાં ' રાજકુમાર કોલેજ'ની સ્થાપના ❖ દુષ્કાળ સામે રેલ્વે અને નહેરોનું બાંધકામની શરૂઆત ❖ બોમ્બે મ્યુનિસિપલ એક્ટ (1872) ❖ પ્રથમવાર કેન્દ્ર અને રાજયા વચ્ચે નાણાની વહેંચણી શરૂ થઈ (આજે નાણાપંચ) ❖ એકમાત્ર ગવર્નર જનરલ/ વાઈસરૉય કે જેમની હત્યા ભારતમાં થઈ. હત્યા કરનાર શેર અલી આફ્રિદી ❖ ભારતીય આંકડાકીય સંરક્ષણની સ્થાપના કરી. ❖ ભારતીય રાજકુમારોની શિક્ષા માટે રાજકુમાર કોલેજની સ્થાપના, રાજકોટ અને મેયો કોલેજ, અજમેરમાં મહાવિદ્યાલયની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૮૭૨માં એક અફ્ઘાને લોર્ડ મેયોનની ચાકુ મારીને હત્યા કરી. ❖ બીજી ઓક્ટોબર ૧૮૬૯ના રોજ મહાત્મા ગાંધીજીનો જન્મ ગુજરાતના પોરબંદરમાં થયો.
જ્હોન સ્ટ્રચેય	❖ વાઈસરૉયની હત્યા થવાથી કામચલાઉ વાઈસરૉય. તથા ફ્રાંસિસ નેપિયર ફેબ વચગાળાના વાઈસરૉય બન્યા.
લોર્ડ નોર્થબ્રુક (Lord Northbrock)	❖ તે ઈ.સ.૧૮૭૨માં ભારતનો વાઈસરૉય બન્યો. ❖ ઇ.સ.૧૮૭૨માં પંજાબમાં ' કૂકા આંદોલન' થયું.

www.gnanbhandar.com

(1872થી 1876)	❖ સુએઝ નહેર ખૂલી જવાથી ભારત અને બ્રિટનની વચ્ચે વેપાર વૃદ્ધિ થઈ. ❖ ઇ.સ. ૧૮૭૫માં સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતીએ " આર્યસમાજ"ની સ્થાપના કરી. ❖ વડોદરાના " મલ્હારરાવ ગાયકવાડ'ના ભ્રષ્ટાચારના આરોપમાં પદચ્યુત કર્યા હતા. ❖ આવકવેરો રદ કર્યો. ❖ કોર્ટ મેરેજ અને આર્ય સમાજ દ્વારા લગ્ન શરૂ થયા. ❖ Universal Marriage Act-1872 અને Indian Christian Marriage Actલાવવામાં આવ્યા. ❖ અલીગઢ ખાતે મુસ્લિમ એંગ્લો – વર્નાક્યુલર કોલેજ સ્થાપનાને સર સૈયદ અહમદની યોજનાને ટેકો આપ્યો. ❖ પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સે (ભાવિરાજા એડવર્ડ આઠમા)ભારતની મુલાકાતે (1874) ❖ Dramatic Perfomances Actલાવવામાં આવ્યો.
લોર્ડ લિટન-1 (Lord Lytton) (1876થી 1880)	❖ ઇ.સ.૧૮૭૬માં રાણી વિકટોરિયાએ " કૈસર –હિંદ (હિંદ સામજ્ઞી)નો ઇલકાબ ધારણ કર્યો. ❖ ઈ.સ.૧૮૭૬માં ભારતનો વાઈસરૉય બન્યો. ❖ અલીગઢમાં મુસ્લિમ એગ્લો મહાવિદ્યાલયની સ્થાપના. ❖ સિવિલ સેવા પરીક્ષાઓમાં પ્રવેશની મહત્તમ વયમર્યાદા ઘટાડીને ૧૯ વર્ષ કરી. ❖ ઈ.સ.૧૮૭૮માં હથિયારબંધી ધારો. (વર્નાક્યુલર પ્રેસ એકટ) ❖ શસ્ત્રો રાખવા અને વેપાર કરવા માટે લાઇસન્સ ફરજિયાત બનાવાયું. ❖ ઇન્ડિયન આર્મ્સ એક્ટ (1878) ❖ અલીગઢ યુનિવર્સિટીનો પાયો નખાયો. ❖ ફેમિન (દુકાળ) કમિશનની નિમણૂંક ❖ બીજું અફઘાન યુદ્ધ (1878 થી 80) ❖ 1877માં રાણી વિકટોરિયાએ ' કૈસર-એ-હિંદ'નું બિરુદ ધારણ કર્યું. ❖ સર રિચર્ડ સ્ટ્રેચીના પ્રમુખપદે દુષ્કાળપંચની નિમણૂંક ❖ સિવિલ સર્વિસિસની પરીક્ષા માટે મહત્તમ ઉંમરની મર્યાદા 21 વર્ષથી ઘટાડી 19 વર્ષ કરવામાં આવી. ❖ લોર્ડ લિટન –II પ્રસિદ્ધ નવલકથાકાર, નિબંધ લેખક તથા સાહિત્યકાર હતા. ❖ ઈ.સ.૧૮૭૮માં વર્નાક્યુલર પ્રેસ એક્ટ પારિત કર્યો. ❖ ઈ.સ.૧૮૭૭માં બ્રિટનની મહારાણી વિક્ટોરિયા દ્વારા ' સર-એ-હિંદની ઉપાધિ અને દિલ્હી દરબારનું આયોજન થયું. ❖ ઈ.સ.૧૮૭૮માં રિચર્ડ સ્ટેચીના અધ્યક્ષપદે' દુષ્કાળ કમિશન'ની રચના ❖ સાહિત્ય જગતમાં ' ઓવન મેરિડીથ' તરીકે ઓળખાયા. ❖ ઈ.સ.૧૮૭૮થી૧૮૮૦માં બીજું આંગ્લ-અફઘાન યુદ્ધ' ❖ ઈ.સ. ૧૮૭૯માં સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીએ ' ધી બેંગાલી' વર્તમાનપત્ર શરૂ કર્યું.

www.gnanbhandar.com

લોર્ડ રિપન 1&2 (LordRipan) (1880થી 1884)	❖ તે ઈ.સ.૧૮૮૦માં ભારતનો વાઈસરૉય બન્યો. ❖ ‘ ઇલ્બર્ટ બિલ’ સમયે ભારતના વાઈસરૉય ❖ ઇ.સ. ૧૮૮૧માં કારખાનાઓને લાગતો કાયદો ઘડાયો. ❖ ઈ.સ.૧૮૮૧માં સૌપ્રથમ વસ્તી ગણતરીની શરૂઆત થઇ. જેમાં પ્રત્યેક ૧૦ વર્ષના સમયગાળા વસ્તી ગણતરી કરવામાં આવે છે. ❖ ઈ.સ.૧૮૮૧માં બાળ ગંગાધર તિલકને‘ મરાઠા’(અંગ્રેજી) અને‘ કેસરી’(મરાઠી) નામના બે વર્તમાનપત્રોશરૂ કર્યા હતા. ❖ ઈ.સ.૧૮૮૧માં ભારતીયો દ્વારા સંચાલિત અને મર્યાદિત જવાબદારીના આધારે પ્રથમ સ્થાપિત બેંક અવધ કોમર્શિયલ બેંકની સ્થાપના થઇ. ❖ લોર્ડ રિપનને‘ ભારતનો ઉદ્ધારક’ લોરેન્સ નાઈટીન્ગેલએ કહ્યો હતો. ❖ ઈ.સ.૧૮૮૨માં સ્થાનીય સ્વશાસન’ની શરૂઆત થઇ. આથી તે ‘ સ્થાનીય સ્વશાસનનો જનક’ માનવામાં આવે છે. ❖ ઇ.સ.૧૮૮૨માં મદ્રાસના અડિયાર ખાતે ભારતમાં થિયોસોફિકલ સોસાયટીની સ્થાપના એની બેસન્ટે કરી. ❖ ઈ.સ.૧૮૮૨માં વર્નાક્યુલર પ્રેસ એક્ટને સમાપ્ત કર્યો હતો. (દેશી ભાષાઓના વર્તમાનપત્રો પર અંકુશ મુકતો અખબારી કાયદો રદ કર્યો) ❖ સિવિલ સેવા પરીક્ષામાં પ્રવેશની વયમર્યાદા ૧૯ વર્ષથી વધારીને ૨૧ વર્ષ કરી. ❖ ઈ.સ.૧૮૮૨માં શૈક્ષણિક સુધારા માટે વિલિયમ હંટરના અધ્યક્ષપદે હંટર કમિશન (ભારતીય શિક્ષણ આયોગ)નીરચના. ❖ ફલોરેન્સ નાઈટીગલે સીપનને ‘ ભારતનો ઉદ્ધારક ‘ ગણાવ્યો. ❖ સ્થાનિક સ્વરાજ્યના પિતાનું બિરૂદ મેળવનાર તથા સૌથી લોકપ્રિય વાઈસરૉય ❖ 1881માં Negotiable Instruments (વટાઉ ખત) act લાવવામાં આવ્યો. ❖ પ્રાચીન ભારતની હતી એવી પંચાયત પદ્ધતિ શરૂ કરવા માટે Ripan resolution - 1882 બહાર પાડ્યું. ❖ ફર્સ્ટ ફેક્ટરી એકટ (1881) ❖ સ્થાનિક સ્વ- સરકાર પર સરકારી ઠરાવ (1882) ❖ પંજાબ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના (1882) ❖ પ્રથમ ફેક્ટરી એક્ટ (1881) ❖ ઇલ્બર્ટ બિલ વિવાદ(1883-84) જેમાં ભારતીય જજ અંગ્રેજોના કેસ ન ચલાવી શકે એવો કાયદો. ❖ નાણાકીય વિકેન્દ્રિકરણને લગતો સુધારો.
લોર્ડ ડફરીન (Lord Dufferin) (1884થી 1888)	❖ ઈ.સ.૧૮૮૪માં ભારતનો વાઈસરોય બન્યો. ❖ ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૮૮૫ના રોજ એ.ઓ.હ્યુમને ‘ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ’ની સ્થાપના થઇ. તે સમયે હિન્દી સચિવ લોર્ડ ક્રાંસ હતા. ❖ ઈ.સ.૧૮૮૫-૧૮૮૮માં ત્રીજું આંગ્લ-બર્મા યુદ્ધ થયું જેમાં અંગ્રેજો વિજય થતાં બર્માને

www.gnanbhandar.com

	અંગ્રેજી રાજ્યમાં ભેળવી દેવામાં આવ્યું. ❖ બંગાળ ટેનેન્સી એક્ટ, અવધ ટેનેન્સી એક્ટ અને પંજાબ ટેનેન્સી એક્ટ પસાર ❖ ઈ.સ. ૧૮૮૮માં સર સૈયદ અહેમદને અલીગઢમાં યુનાઈટેડ ઇન્ડિયન પેટ્રીયોટિક એસોસિએશનની સ્થાપના કરી. ❖ હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભાની સ્થાપના (1885) ❖ ત્રીજું બર્મી વિગ્રહ (1885 થી 86) ❖ એ.ઑ.હ્યુમ દ્વારા મુંબઇ ખાતે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની સ્થાપના (28 Dec1885) ❖ 23 Sep 1887 અલ્હાબાદ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના થઈ
લોર્ડ લેન્સડાઉન (Lord Lansdowne) (1888-1894)	❖ ઈ.સ.૧૮૮૮માં ભારતનો વાઈસરોય બન્યો. ❖ ઈ.સ. ૧૮૮૮માં સૌરાષ્ટ્રનું સૌથી જુનું વોટસન મ્યુઝિયમની સ્થાપના થઈ ❖ ઇ.સ. ૧૮૮૯માં સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી દ્વારા ' ધી બેંગાલી' વર્તમાન પત્ર શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ❖ ભારત- અફઘાનિસ્તાન સીમા રેખા' ડુંરન્ડ રેખા' નું નિર્ધારણ ❖ ઈ.સ.૧૮૯૧માં બીજો ફેકટરી એક્ટ પસાર થયો. (મહિલાઓને દરરોજ ૧૧ કલાકથી વધુ કામ કરવા પર પ્રતિબંધ) ❖ બીજો ફેકટરી એક્ટમાં અઠવાડિયામાં એક દિવસ રજાની જોગવાઈ કરવામાં આવી. ❖ ઈ.સ.૧૮૯૨માં' ભારતીય પરિષદ અધિનિયમ' પારિત કરવામાં આવ્યો. ❖ ઈ.સ.૧૮૯૨માં લિબરલ પાર્ટી વતી બ્રિટીશ હાઉસ કોમનમાં ચૂંટાયેલ પ્રથમ ભારતીય દાદાભાઈ નવરોજી બન્યા. ❖ ૧૧ સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૩માં સ્વામી વિવેકાનંદે અમેરિકાના શિકાગો ખાતે વિશ્વ ધર્મ પરિષદમાં પ્રવચન કર્યું. ❖ બાળ ગંગાધર તિલક દ્વારા ' ગણપતિ મહોત્સવ'ની ઘોષણા કરવામાં આવી. ❖ ૧૮૯૬માં સૌપ્રથમ વખત રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ અધિવેશનમાં' વંદે માતરમ' રાષ્ટ્રીય ગીત ગવાયું. ❖ ફેકટરી એક્ટ (1891) ❖ હિંદી સમિતિઓનો ધારો પસાર (1892) ❖ વયમર્યાદા ધારો (1891) ❖ મણિપુર, સિક્કિમ અને કાશ્મીર જેવા દેશી રાજ્યો સાથેના સંબંધો ❖ ભારતીય પરિષદ અધિનિયમ (1892) (પ્રથમવાર પરોક્ષ ચૂંટણી પદ્ધતિ દાખલ કરવામાં આવી. ❖ ડ્યુરન્ડ કમિશનની સ્થાપના (1893) જેના આધારે ભારત- અફઘાનિસ્તાનની સીમા રેખાને દુરાન્દ રેખા કહેવાય છે. દુરાન્દ કમિશનમાં હેનરી મોર્ટિમર દુરાન્દ અને અબ્દુર રહેમાન ખાનનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો. ❖ ઓફિસિયલ સિક્રેટ ધારો (1884) પસાર

www.gnanbhandar.com

લોર્ડ એલ્ગિન II (Lord Elgin –II) (OCT1894 –Jan 1899)	❖ ઈ.સ.૧૮૯૪માં ભારતનો વાઈસરૉય બન્યો. ❖ ઈ.સ.૧૮૯૪માં પૂર્ણ સ્વરૂપે પ્રથમ ભારતીય બેંક પંજાબ નેશનલ બેંકની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૮૯૫માં બાલ ગંગાધર તિલક દ્વારા ' શિવાજી મહોત્સવ'ની ઘોષણા કરી. ❖ ચાપેકર ભાઈઓ દ્વારા પૂણેમાં બે અંગ્રેજ અધિકારીઓની હત્યા ❖ પ્રખ્યાત કથન–' ભારતને તલવારના બળે જીતવામાં આવ્યું છે અને તલવારના બળે જ આની રક્ષા કરવામાં આવશે' ❖ પહેલી મે ૧૮૯૭માં સ્વામી વિવેકાનંદે ' રામકૃષ્ણ મિશન' ની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૮૯૭માં દુષ્કાળ કમિશનમાં લોર્ડ એલ્ગીન બીજાની ગવર્નર જનરલ તરીકે નિયુક્તિ કરવામાં આવી. ❖ ૨૩ જાન્યુઆરી ૧૮૯૭ના રોજ ઓરિસ્સા રાજ્યના કટક શહેરમાં સુભાષચન્દ્ર બોઝનો જન્મ થયો. ❖ ઈ.સ.૧૮૯૮માં એની બેસન્ટે વારાણસીમાં સેન્ટ્રલ હિંદુ કોલેજની સ્થાપના કરી. ❖ 1896-97માં દુષ્કાળ પડ્યો. ❖ દુષ્કાળ સમયે સર જેમ્સ લયાલના અધ્યક્ષપદે લયાલ કમિશની નિમણૂંક કરવામાં આવી
લોર્ડ કર્ઝન (Lord Curzon) (1899થી 1905)	❖ સૌથી નાની વયે એટલે કે 39 વર્ષની વયે વાઈસરૉય બન્યા. ❖ સર ટોમસ રૈલેના અધ્યક્ષપદે ' વિશ્વ વિદ્યાલય કમિશન' સ્થાપના. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૦માં મેકર્ડોનલ કમિશન નામનું દુષ્કાળ પંચ નિમાયું. ❖ સેના અધિકારીઓની તાલીમ માટે ' કવેટા'માં એક કોલેજની સ્થાપના. ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૪માંભારતીય પુરાતત્વ વિભાગની સ્થાપના. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૪માં ' પ્રાચીન સ્મારક પરિરક્ષણ અધિનિયમ' ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૪માં વી.ડી.સાવરકરે પૂના ખાતે ક્રાંતિકારી સંગઠન ' અભિનવ ભારત'ની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૫માં ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે મુંબઇમાં સર્વન્ટ્સ ઓફ ઈન્ડિયા સોસાયટી સંસ્થાની સ્થાપના કરી. ❖ કોલકાતામાં ' વિકટોરિયા મેમોરિયલ હૉલ'નું નિર્માણ. ❖ બંગાળના ભાગલા પૂર્વે' ' પ્રેસિડેન્સી ઓફ બંગાળ' તરીકે ઓળખાતો પ્રદેશ બંગાળ, બિહાર અને ઓરિસ્સા' રાજ્યોનો બનેલો હતો. ❖ દુષ્કાળ સામે પગલાં લેવા નિમાયેલ એન્થોન મેકડોનાલ્ડ કમિશન ❖ પૂસા ખાતે ખેતીવાડી સંશોધન સંસ્થાની સ્થાપનાAll –India Board of Agriculture સ્થાપ્યો જેથી પ્રાંતિય સરકારો પણ આ ક્ષેત્રે માહિતીનું આદાન-પ્રદાન તથા સૂચનો કરી શકે. ❖ સર થોમસ રોના અધ્યક્ષપદે કેળવણી કમિશનની નિયુક્ત (1904) ❖ પોલીસ કમિશનની નિમણૂંક (1902) (સર એન્ડ્રુ ફ્રેઝર કમિશન)

www.gnanbhandar.com

	❖ સિંચાઇ અંગે તપાસ કરી યોગ્ય ભલામણ માટે સર કોલ્વિન સ્કોટ-મોનક્રીક કમિશનની નિયુક્ત ❖ યુનિવર્સિટી કમિશનની નિમણૂંક (1902) ❖ પહેલી જુલાઇ 1904ના રોજ બનારસ હિન્દુ કન્યા શાળા શરૂ થઈ ❖ ભારતીય યુનિવર્સિટી એક્ટ (1904) (ભારતીય યુનિવર્સિટીને નિયંત્રિત કરતો કાયદો) ❖ બંગાળનું વિભાજન (ભાગલા)(1905) (મીઠા પરનો કર ઘટાડેલ)
લોર્ડ મિન્ટો બીજો **(Lord Minto-II)** **(Nov1905 થી Nov1910)**	❖ ઈ.સ.૧૯૦૫માં ભારતનો વાઈસરોય બન્યો. ❖ વાઈસરોય મિન્ટોને‘ મુસ્લિમ કોમવાદના જનક’ માનવામાં આવે છે. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૫માંમહાત્મા ગાંધીના રાજકીય ગુરૂ ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલે ‘ ભારત સેવક સમાજ’ની સ્થાપના કરી હતી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૫માં અશ્વિનીકુમાર દત્તને બારિસાળ ખાતે ક્રાંતિકારી સંગઠન ‘ સ્વદેશ બાંધવ સમિતિ ’ની સ્થાપના કરી. ❖ ૧૬ ઓક્ટોબર ૧૯૦૫ ‘ રાષ્ટ્રીય શોક દિવસ’ તરીકે મનાવવામાં આવ્યો અને બંગાળના ભાગલાના વિરોધમાં બંગભંગની ચળવળ શરૂ થઇ. ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૭માં જર્મનીમાં ચંપક રમણ પિલ્લાઇએ“ હિન્દ રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક”ની રચના કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૭માં ઇન્ડિયન ઈન્ડીપેન્ડન્સ લીગ સ્થાપના થઇ તેનું નામ લાલા હરદયાલે’ ગદરપાર્ટી” આપ્યું. ❖ મોર્લ- મિન્ટો સુધારા અધિનિયમમાં મુસ્લિમો માટે અલગ ચૂંટણી વ્યવસ્થાની જોગવાઈ કરી. ❖ આગા ખાં અને સલિમ ઉલ્લા ખાં દ્વારા ઢાકામાં ૧૯૦૬માં મુસ્લિમ લીગની સ્થાપના. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૬માં બાળ ગંગાધર તિલકે ‘ સ્વરાજ મારો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે’ સૂત્ર આપ્યું હતું. ❖ ૩૦ ડિસેમ્બર ૧૯૦૬ના રોજ ઢાકા ખાતે અખિલ હિંદ મુસ્લિમ લીગની સ્થાપના નવાબ સલીમુલ્લા અને નવાબ વકારૂલ મૂલકે કરી હતી. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૭માં એની બેસન્ટ થિયોસોફીકલ સોસાયટીના અધ્યક્ષ બન્યા. ❖ ઇ.સ.૧૯૦૭માં સુરતના કોંગ્રેસ અધિવેશનમાં કોંગ્રેસનાં ભાગલા પડયા. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૭માં જર્મનીના સ્ટુટગાર્ટ શહેરમાં યોજાયેલ આંતરરાષ્ટ્રીય સમાજવાદી પરિષદમાં મેડમ ભીખાઈજી કામાએ ભાગ લઇ પોતે બનાવેલ રાષ્ટ્રીય ઝંડાને ફરાવ્યો હતો. તેઓ ભારતીય ક્રાંતિકારીઓની માતા તરીકે ઓળખાય છે. ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૭માં સુરત અધિવેશનમાં જહાલજૂથ અને મવાળજૂથ એમ બે જૂથ અસિત્ત્વમાંઆવ્યા. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૭માં લાલા લજપતરાયને પંજાબમાં વિશાળ ખેડૂત આંદોલનનું સંગઠન કર્યું હતું. ❖ ઈ.સ. ૧૯૦૭માં અજીતસિંહ અને અંબાપ્રસાદને પંજાબમાં ક્રાંતિકારી સંગઠન ‘ ભારત

www.gnanbhandar.com

	માતા સોસાયટી'ની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૮માં લોકમાન્ય બાળ ગંગાધર તિલકને ૬ વર્ષની કારાવાસની સજા. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૯માં મોર્લ- મિન્ટો સુધારા અધિનિયમ પારિત કરવામાં આવ્યો. ❖ ઈ.સ.૧૯૦૯માંલંડનમાં શ્રી મદનલાલ ઢીંગરાએ કર્નલ વાયલીની હત્યા કરી. ❖ ૧૭ ઓગસ્ટ ૧૯૦૯માં કર્નલ વાયલીની હત્યા કરવા બદલ શ્રી મદનલાલ ઢીંગરાને લંડનની પેન્ટવિલે જેલમાં ફાંસી આપવામાં આવી. ❖ સ્વદેશી ચળવળ (1905 થી 11) ❖ મુસ્લિમ લીગની સ્થાપના (1906) ❖ સુરત અધિવેશન કોંગ્રેસનું વિભાજન (1907) ❖ ભારત પરિષદ અધિનિયમ (1909) જેમાં મોર્લ મીંટો સુધારા) દાખલ કર્યા. ❖ ઇન્ડિયન પ્રેસ એક્ટ દાખલ થયો. ❖ ખુદીરામને ફાંસીની સજા આપવામાં આવી.
લોર્ડ હાર્ડિન્જ બીજો **(LordHardinge-II)** **(Nov-1910 થી April - 1916)**	❖ સ્વદેશી આંદોલનને કારણે બ્રીટનમા ઉત્પાદિત માલની ભારતમાં માંગમાં મોટો ઘટાડો થતાં વેપારીઓના દબાણને પરિણામે બ્રિટિશ સરકાર દ્વારા બંગાળનું વિભાજન રદ (1911)કરી પાટનગર કલકતા થી ખસેડી દિલ્હી લઈ જવાની ઘોષણા કરી. (1912) ❖ ઉચ્ચ શિક્ષણને લગતી ભારત સરકારની નીતિ પરિભાષિત કરી (1913) ❖ મદન મોહન માલવિયા દ્વારા હિન્દુ મહાસભાની સ્થાપના (1915) ❖ પૂના ખાતે પ્રથમ ' હોમરૂલ લીગ'ની સ્થાપના (1916) ❖ મદન મોહન માલવિયા દ્વારા બનારસ હિન્દુ વિશ્વવિદ્યાલયની સ્થાપના (સર હાર્કોટ બટલરના ઠરાવને આધારે) (1913) ❖ મદ્રાસમાં એની બેસન્ટ દ્વારા હોમરૂલ આંદોલનની શરૂઆત (1916) ❖ ભારત અને ચીન વચ્ચેની ' મેકમોહન રેખા' નક્કી થઈ (1914) ❖ પ્રથમ વિશ્વ યુદ્ધ શરૂ થયું (28 જુલાઇ 1914 થી 11 નવેમ્બર 1918) ❖ બ્રિટનના રાજા જ્યોર્જ પંચમ ભારત આવ્યા. ૧૨ ડીસેમ્બર ૧૯૧૧ના રોજ દિલ્હી દરબારનું ભવ્ય આયોજન થયું. ❖ ૧૨ ડીસેમ્બર ૧૯૧૧ના રોજ દિલ્હી દરબારમાંભારતની રાજધાની કોલકાતાથીદિલ્હી બદલવાનું અનેબંગાળના ભાગલા રદ કરવાની ઘોષણા થઇ. ❖ ૨૭ ડિસેમ્બર ૧૯૧૧ના રોજ રાષ્ટ્રીય અધિવેશન કોલકાતા ખાતે રાષ્ટ્ર ગીત ' જન-ગણ-મન' ગવાયુંહતું. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૨માં શ્રી રવિન્દ્રનાથ ટાગોરનું રાષ્ટ્ર ગીત ' જન-ગણ-મન' ' તત્વબોધિની' નામની પત્રિકામાં' ભારતવિધાતા' શીર્ષક હેઠળ રજુ થયું. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૨માં રાસ બિહારી બોઝ અને વસંત વિશ્વાસ સાથે મળીને દિલ્હીમાં લોર્ડ હાર્ડિંગ પર બોમ્બ ફેંકયો હતો. ❖ ઇ.સ. ૧૯૧૨માં દિલ્હીને પાટનગર બનાવવામાં આવ્યું.

www.gnanbhandar.com

	❖ ઈ.સ.૧૯૧૨માં ભાષાનેઆધારે બિહાર, ઓરિસ્સા અને આસામ એમ કુલ ત્રણ રાજ્યોનું ગઠન થયું. ❖ ઈ.સ.૧૯૧૩માં રવિન્દ્રનાથ ટાગોરની કૃતિ ' ગીતાંજલિ'ને નોબલ પુરસ્કાર એનાયત થયો. નોબલ પુરસ્કાર મેળવનાર પ્રથમ ભારતીય બન્યા. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૪માં એની બેસન્ટે ' કોમનવિલ' અને' ન્યૂ ઇન્ડિયા' પત્રો શરૂ કર્યા હતા. ❖ ૨૩ જુલાઈ ૧૯૧૪ના રોજ પ્રથમ વિશ્વ યુદ્ધની શરૂઆત થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૧૫માં ડો. માલવિય અને અન્યો દ્વારા હિંદુ મહાસભાની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૧૫માં ગાંધીજીનું દક્ષિણ આફ્રિકાથી ભારતમાં આગમન થયું અને રાજનીતિમાં પ્રવેશ થયો. ❖ ઈ.સ.૧૯૧૫માંરાસ બિહારી બોઝ દ્વારા આઝાદ હિન્દ ફોજની સ્થાપના થઇ ❖ ઈ.સ.૧૯૧૫માં એની બેસન્ટ અને લોકમાન્ય ટીળક પુનામાં હોમરૂલ લીગની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ.૧૯૧૬માં મદનમોહન માલવીયે બનારસ હિંદુ વિશ્વ વિદ્યાલયની સ્થાપના કરી અને તેને કુલપતિ તરીકે નિમણૂંક કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૬માં એની બેસન્ટે હોમરૂલ આંદોલન ચલાવ્યું હતું. ❖ બીજી જૂન ૧૯૧૬ના રોજ પ્રથમ મહિલા વિશ્વવિદ્યાલય (SNDT)ની સ્થાપના સમાજ સુધારક ઘોન્ડો કેશવ કર્વે દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી.
લોર્ડ ચેમ્સ ફોર્ડ (Lord Chemsford) (April-1916 થી April-1921)	❖ ઈ.સ. ૧૯૧૬માં લખનઉમાં કોંગ્રેસનું એકીકરણ અને મુસ્લિમ લીગ સાથે સમજુતી કરાર થયા. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૬ રોલેટ એક્ટ સરકારને હેબિયસ કોપર્સના હક્કને સ્થગિત કરવાની સત્તા આપી હતી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૬ રોલેટ એક્ટ બાદ ગાંધીજી પ્રથમ સવિનય કાનૂનભંગ ચળવળ શરૂ કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૭ ચંપારણ સત્યાગ્રહ ❖ ઈ.સ.૧૯૧૭માં એની બેસન્ટ કોંગ્રેસ કોલકાતા અધિવેશનમાં કોંગ્રેસનાં પ્રથમ મહિલા અધ્યક્ષ બન્યા હતા. ❖ ઈ.સ.૧૯૧૮માં એની બેસન્ટે અડિયાર ખાતે રાષ્ટ્રીય વિશ્વવિદ્યાલયની સ્થાપના કરી. ❖ ઇ.સ.૧૯૧૮માં ગુજરાતનાં ખેડા જીલ્લામાં ખેડૂતોના સમર્થનમા મહેસૂલ નહિ ભરવા માટે સરદાર પટેલના નેતૃત્વમાં ' ખેડા સત્યાગ્રહ' થયો. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૮માં મહાત્મા ગાંધીજી અમદાવાદમાં મજૂર મહાજન સંઘની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૮માં એસ.એન. બેનર્જીએ કલકતામાં નેશનલ લેબર ફેડરેશનની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૮માં મોન્ટેગ્યુ ચેમ્સફર્ડ સુધારાની જાહેરાત થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૧૯માં રોલેટ એકટ પસાર થયો અને ૧૩ એપ્રિલ ૧૯૧૯ના રોજ

www.gnanbhandar.com

	જલિયાવાલાબાગ હત્યાકાંડ થયો. ❖ જલિયાવાલા બાગ હત્યાકાંડ સમયે પંજાબનો ગવર્નર માઈકલ ઓ' ડાયર હતો. ❖ ઇ.સ. ૧૯૧૯માં ખિલાફત આંદોલન અને ગાંધીજી દ્વારા ઇ.સ. ૧૯૨૦માં અસહયોગ આંદોલનનો પ્રારંભ થયો. ❖ ઈ.સ. ૧૯૧૯ નવજીવન અખબાર મહાત્મા ગાંધીએ શરૂ કર્યું. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૦માં લાલા લજપતરાયને લાહોરમાં સર્વેન્ટર્સ ઓફ પીપલ્સ ઓફ ઈન્ડિયાની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૦માં એન.એમ. જોશીએ લખનૌમાં ભારતીય ટ્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસની સ્થાપના કરી. ❖ ૧૮ ઓક્ટોબર ૧૯૨૦ના રોજ અમદાવાદમાં ગૂજરાત વિદ્યાપીઠની સ્થાપના મહાત્મા ગાંધીજીએ કરી હતી. ❖ બિહારના લેફટેનન્ટે ગવર્નરના પદ પર સત્યેન્દ્રપ્રસાદ સિંહાની નિયુક્તિ થઇ જેઓ પ્રથમ ભારતીય હતા જેની ગવર્નર તરીકે નિમણૂંક થઇ હતી. ❖ વાણી સ્વાતંત્ર્ય,કેળવણીને લગતું સેડલર કમિશનની રચના
લોર્ડ રીડિંગ (Lord Reading) (April-1921 થી April-1926)	❖ એકમાત્ર યહૂદી વાઈસરોય હતા. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૧માં એમ.એન.રોય દ્વારા કમ્યુનીસ્ટ પાર્ટીનું ગઠન થયું. ❖ ૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨ના રોજ ઉત્તરપ્રદેશમાં ગોરખપુર જિલ્લામાં આવેલ ચૌરી ચૌરા ગામેનીકળેલ સરઘસમાં પોલીસ દ્વારા ગોળીબાર કરવામાં આવ્યો.ત્યારપછી અસહયોગ આંદોલન પાછુ ખેંચાયું. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૧ સંસદીય સમિતિ અંતર્ગત જાહેર હિસાબ સમિતિની રચના થઇ. જેમાં કુલ ૨૨ સભ્યો જેમાં લોકસભાના ૧૫ તથા ૭ રાજ્યસભા સભ્યોનો સમાવેશ થયેલો છે. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૨માં સી.આર.દાસ અને મોતીલાલ નેહરૂ દ્વારા સ્વરાજ પાર્ટીની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૨માં ગુજરાતમાં પંચમહાલ ભીલ સેવા મંડળની સ્થાપના ઠક્કરબાપાએ કરી હતી. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૩માં ઇંગ્લેન્ડ અને ભારતમાં એક સાથે આઇસીએસ પરીક્ષાની આયોજન થયું. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૫માં નાગપુરમાં કે.બી. હેગડેવાર દ્વારા રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘ (આરએસએસ)ની સ્થાપના થઇ. ❖ ૧૬ જુન ૧૯૨૫માં' સ્વરાજ્ય પક્ષના સ્થાપક ચિત્તરંજન દાસ (દેશબંધુ)નું દાર્જીલિંગ(બ્રિટીશ ભારત) ખાતે અવસાન થયું. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૨માંસ્વરાજ પાર્ટીની સ્થાપના (ચિતરંજનદાસ અને પંડિત મોતીલાલ નહેરૂ દ્વારા) ❖ ઈ.સ.૧૯૨૫માં કાકોરી ટ્રેન લૂંટ

www.gnanbhandar.com

લોર્ડ ઇર્વિન(Lord Irwin) (April-1926 થી April-1931)	❖ ઈ.સ.૧૯૨૬માં ભારતમાં સૌપ્રથમ લોક સેવા આયોગની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૭માં સાઈમન કમિશનની રચના થઇ પરંતુ ૧૯૨૮માં આગમન બાદ ભારે વિરોધ થયો. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૬માં ભગતસિંહ લાહોરમાં ક્રાંતિકારી સંગઠન ' નવજુવાન સભા'ની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૭માં દેશી રજવાડાઓ અને બ્રિટીશ રાજ્યો વચ્ચે સંબંધોની સમીક્ષા માટે હોરકોર્ટ બટલર કમીશનની નિયુક્તિ થઇ. ❖ ઈ.સ, ૧૯૨૮માં મુંબઈ પ્રેસિડન્સી દ્વારા જમીન મહેસૂલમાં ૨૨ ટકાનો વધારો કરાતા સરદાર વલ્લભભાઇ અપટેલની આગેવાનીમાં બારડોલી સત્યાગ્રહ શરૂ થયો. ❖ ઈ.સ.૧૯૨૮માં સાઈમન કમિશનના વિરોધમાં દેખાવો દરમિયાન લાઠીચાર્જથી લાલા લજપતરાયનું અવસાન થયું અને દિલ્હી એસેમ્બલી હોલમાં બોમ્બ ફેંકાયો. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૮માં પંડિત મોતીલાલ નહેરૂ રિપોર્ટ ❖ ઈ.સ.૧૯૨૮માંપોલીસ અધિકારી સોન્ડર્સની હત્યા કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૮માં ચંદ્રશેખર આઝાદને દિલ્હીમાં ક્રાંતિકારી સંગઠન 'હિંદુસ્તાન સોશ્યાલિસ્ટ રિપબ્લિકન એસોસિએશન'ની સ્થાપના કરી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૨૮માં હરીપુરા કોંગ્રેસ અધિવેશનમાં સુભાષચન્દ્ર બોઝ પ્રમુખ સ્થાને નિયુક્ત થયા. ❖ ૧ ડીસેમ્બર ૧૯૨૯ના રોજ રાવી નદીના કિનારે લાહોર અધિવેશનમાં પૂર્ણ સ્વરાજ્યનો ઠરાવ થયો. ❖ એપ્રિલ ૧૯૨૯માં વીર ભગતસિંહ અને બાલકૃષ્ણ દત્ત સાથે મળીને કેન્દ્રીય વિધાનસભા પર બોમ્બ ફેંકાયો હતો. ❖ ૧૨ માર્ચ ૧૯૩૦માં દાંડીયાત્રાથી સવિનય કાનૂન ભંગની લડત ચાલુ થઇ. ❖ નવેમ્બર ૧૯૩૦માં લંડન ખાતે પ્રથમ ગોળમેજી પરિષદ યોજાઈ હતી. ❖ ૫ એપ્રિલ ૧૯૩૦ના રોજ ૨૪ દિવસની કુલ ૩૭૦ કિમી અંતરની પદયાત્રા પૂર્ણ કરી દાંડીયાત્રા દાંડી પહોંચી. ❖ ૬ એપ્રિલ ૧૯૩૦ના રોજસવારે ૬.30 કલાકે દરિયા કિનારે જામેલા મીઠામાંથી મુઠ્ઠી મીઠું લઇ મીઠાનો અન્યાયી કાયદો તોડયો ❖ ૨૩ માર્ચ ૧૯૩૧ના રોજ લાહોરની કેન્દ્રીય જેલમાં ભગતસિંહ, સુખદેવ અને રાજગુરૂને ફાંસી આપવામાં આવી. ❖ ઈ.સ. ૧૯૩૧માં અલ્હાબાદ, આલ્ફેડ પાર્કમાં અંગ્રેજો સાથે ગાંધીથી પ્રેરાઈને કોંગ્રેસના સક્રિય કાર્યકર બન્યા હતા. ❖ ૫ માર્ચ૧૯૩૧માં ગાંધીજી અને ઈરવિન વચ્ચે સમજૂતી થઇ જેમાં સત્યાગ્રહની નીતિ મુજબ મીઠું પકવવાની સ્વતંત્રતા અને શાંત પિકેટિંગના મુદ્દા હતા. સવિનય કાનૂન ભંગ લડત મોકૂફ રખાઈ ❖ કોંગ્રેસ દ્વારા 26 જાન્યુઆરી 1930એ ભારત માટે સ્વાતંત્ર્યદિનની ઘોષણા ❖ સવિનય કાનૂન ભાંગની દેશભરમાં શરૂ

	❖ દિવાળી ઘોષણા (1929) ❖ ગાંધી- ઇર્વિનકરાર (1931) (સપ્રુ અને જયકરના પ્રયાસોથી)
લોર્ડ વિલિંગ્ડન (Lord Willingdon) (April-1931 થી April-1936)	❖ સપ્ટેમ્બર થી ડીસેમ્બર ૧૯૩૧માં બીજી ગોળમેજી પરિષદનું આયોજન થયું જેમાં ગાંધીજીએ ભાગ લીધો. પરિષદની અસફલતા બાદ સવિનય કાનૂન ભંગ લડન ફરી ચાલુ થઇ. ❖ ઈ.સ. ૧૯૩૨માં ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદનું આયોજન થયું પણ તેમાં કોંગ્રેસે ભાગ ન લીધો. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૨માં બ્રિટીશ વડાપ્રધાન રામસે મેકકોનાલ્ડ દ્વારા કોમી ચુકાદાની જાહેરાત થઇ. ❖ ૨૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૨ના રોજ ગાંધી- આંબેડકર વચ્ચે પુના કરાર થયા.(જે બ્રિટિશ ભારતની ધારાસભામાં દલિતો માટે ચૂંટણી બેઠકો અનામત રાખવા અંગે દલિત વર્ગો અને ઉચ્ચ જાતિના હિન્દુઓ વચ્ચે કરવામાં આવેલ સમજૂતી કરાર હતા) ❖ ઈ.સ.૧૯૩૪માંઆચાર્ય નરેન્દ્ર દવે અને જયપ્રકાશ નારાયણ દ્વારા કોંગ્રેસ સમાજવાદી પાર્ટીની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૪માં બિહારમાં ભયંકર ભૂકંપ આવ્યો. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૫માં ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એકટ પસાર થયો. ❖ પહેલી એપ્રિલ ૧૯૩૫ના રોજ ભારતીય રીઝર્વ બેન્કની સ્થાપના થઇ. પ્રથમ ગવર્નર તરીકે સર ઓસબાર્ન સ્મિથ (૧૯૩૫ થી ૩૭) ❖ ઈ.સ.૧૯૩૫માં બર્મા બ્રિટીશ ભારતથી અલગ થયું. ❖ બીજી અને ત્રીજી રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફર્ન્સ (1932) ❖ પૂના કરાર (1932) ❖ ભારત સરકાર અધિનિયમ (હિંદ સરકારનો કાયદો) (1935)
લોર્ડ લિન્લિથગો (April-1936 થી Oct - 1944) (1936 1943)	❖ ઈ.સ.૧૯૩૭માં પ્રથમ વખત ચૂંટણીઓ થઇ અને ૧૧માંથી સાત પ્રાંતોમાં કોંગ્રેસના મંત્રીમંડળો રચના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૮માં સુરતના હરીપુરા અધિવેશનમાં સુભાષચંદ્ર બોઝ પ્રમુખ બન્યા. ❖ ૩ મે ૧૯૩૯માં સુભાષચન્દ્ર બોઝ દ્વારા ફોરવર્ડ બ્લોકની સ્થાપના થઇ. ❖ ૨૭ જુલાઈ ૧૯૩૯ના રોજ સેન્ટ્રલ રિઝર્વ પોલીસ ફોર્સની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૪૦માં લિનલીથગોએ ઓગસ્ટ ઓફર રજૂ કરી. ❖ ૧૨ માર્ચ ૧૯૪૨માં ક્રિપ્સ મિશન પ્રસ્તાવ કોંગ્રેસ દ્વારા અસ્વીકૃત કરવામાં આવ્યો. ❖ ઈ.સ.૧૯૪૨માં રાસબિહારી બોઝ દ્વારા ઇન્ડિયન ઈન્ડીપેન્ડન્ટ લીગની સ્થાપના કરી. ❖ ૯ ઓગસ્ટ ૧૯૪૨ના રોજ ભારત છોડો આંદોલનનીગાંધીજી દ્વારા શરૂઆત થઇ. ❖ ઈ.સ. ૧૯૪૩માં બંગાળમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડયો. ❖ બીજી જુલાઈ ૧૯૪૩ના રોજ સુભાષચન્દ્ર બોઝ જાપાનથી સિંગાપુર પહોંચ્યા ❖ ઈ.સ.૧૯૪૩માં સુભાષચંદ્ર બોઝને આઝાદ હિન્દ ફોજનું નેતૃત્વ સંભાળ્યું હતું. અને સિંગાપુરમાં કામચલાઉ સરકારની રચના કરી.સપ્ટેમ્બર થી ડીસેમ્બર ૧૯૩૧માં

www.gnanbhandar.com

	બીજી ગોળમેજી પરિષદનું આયોજન થયું જેમાં ગાંધીજીએ ભાગ લીધો. પરિષદની અસફલતા બાદ સવિનય કાનૂન ભંગ લડન ફરી ચાલુ થઇ. ❖ ઈ.સ. ૧૯૩૨માં ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદનું આયોજન થયું પણ તેમાં કોંગ્રેસે ભાગ ન લીધો. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૨માં બ્રિટીશ વડાપ્રધાન રામસે મેકકોનાલ્ડ દ્વારા કોમી ચુકાદાની જાહેરાત થઇ. ❖ ૨૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૨ના રોજ ગાંધી- આંબેડકર વચ્ચે પુના કરાર થયા.(જે બ્રિટિશ ભારતની ધારાસભામાં દલિતો માટે ચૂંટણી બેઠકો અનામત રાખવા અંગે દલિત વર્ગો અને ઉચ્ચ જાતિના હિન્દુઓ વચ્ચે કરવામાં આવેલ સમજૂતી કરાર હતા) ❖ ઈ.સ.૧૯૩૪માંઆચાર્ય નરેન્દ્ર દવે અને જયપ્રકાશ નારાયણ દ્વારા કોંગ્રેસ સમાજવાદી પાર્ટીની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૪માં બિહારમાં ભયંકર ભૂકંપ આવ્યો. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૫માં ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એકટ પસાર થયો. ❖ પહેલી એપ્રિલ ૧૯૩૫ના રોજ ભારતીય રીઝર્વ બેન્કની સ્થાપના થઇ. પ્રથમ ગવર્નર તરીકે સર ઓસબાર્ન સ્મિથ (૧૯૩૫ થી ૩૭) ❖ ઈ.સ.૧૯૩૫માં બર્મા બ્રિટીશ ભારતથી અલગ થયું. ❖ ઈ.સ. વેવલ યોજના અને શિમલા કોન્ફરસ
લોર્ડ વેવેલ (Lord Wavel) (Oct-1944 થી Feb-1947)	❖ ઈ.સ.૧૯૪૬માં કેબિનેટ મિશન ભારત આવ્યું. ❖ ૧૩ ઓગસ્ટ ૧૯૪૫ના રોજ સુભાષચન્દ્ર બોઝનું વિમાન દુર્ઘટનામાં રહસ્યમય મૃત્યુ થયું. ❖ ૯ ડીસેમ્બર ૧૯૪૬ના રોજ અસ્થાયી અધ્યક્ષ ડૉ.સચ્ચિદાનંદ સિંહાના અધ્યક્ષ પદે બંધારણ સભાની પ્રથમ બેઠક મળી. ❖ ૧૧ ડિસેમ્બર૧૯૪૬ના રોજ ડૉ.રાજેન્દ્રપ્રસાદને બંધારણસભાના સ્થાયી અધ્યક્ષ બન્યા.સલાહકારતરીકે બી.એન.રાવની પસંદગી થઇ. ❖ ૧૩ ડિસેમ્બર ૧૯૪૬ના રોજ પંડિત જવાહરલાલ નહેરૂએ બંધારણસભામાં ઉદ્દેશ્ય પ્રસ્તાવ રજુ થયો. જેને ૨૨ જાન્યુઆરી ૧૯૪૭ના રોજ બંધારણસભાએ મંજુરી આપી. ❖ ઈ.સ.૧૯૪૬માં જવાહરલાલ નહેરૂના નેતૃત્વમાં વચગાળાની સરકારની રચના થઇ. ❖ ૨૨ જાન્યુઆરી ૧૯૪૭ના રોજ બંધારણસભાએ મંજુરી આપી. ❖ ૨૬ જાન્યુઆરી ૧૯૪૭ના રોજ ' હિન્દી'ને રાષ્ટ્રભાષા તરીકે સ્વીકારવામાં આવી. ❖ ૨૦ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૭ના રોજ બ્રિટીશ વડાપ્રધાન કલેમેન્ટ એટલી દ્વારા ભારતને જુન ૧૯૪૮ સુધીમાં સ્વતંત્રતાઆપવાની જાહેરાત થઇ. ❖ ૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૪૭ના રોજ ભારતમાંથી બ્રિટીશ સરકારે વિદાય લીધી. ❖ ૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૮ના રોજ પ્રારૂપ સમિતિએ બંધારણનું પ્રારૂપ બંધારણસભાને સુપરત કર્યું.

www.gnanbhandar.com

	❖ ઈ.સ.૧૯૩૭માં પ્રથમ વખત ચૂંટણીઓ થઇ અને ૧૧માંથી સાત પ્રાંતોમાં કોંગ્રેસના મંત્રીમંડળો રચના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૩૮માં સુરતના હરીપુરા અધિવેશનમાં સુભાષચંદ્ર બોઝ પ્રમુખ બન્યા. ❖ ૩ મે ૧૯૩૯માં સુભાષચન્દ્ર બોઝ દ્વારા ફોરવર્ડ બ્લોકની સ્થાપના થઇ. ❖ ઈ.સ.૧૯૪૦માં લિનલીથગોએ ઓગસ્ટ ઓફર રજુ કરી. ❖ ૧૨ માર્ચ ૧૯૪૨માં ક્રિપ્સ મિશન પ્રસ્તાવ કોંગ્રેસ દ્વારા અસ્વીકૃત કરવામાં આવ્યો. ❖ ઈ.સ.૧૯૪૨માં રાસબિહારી બોઝ દ્વારા ઇન્ડિયન ઈન્ડીપેન્ડન્ટ લીગની સ્થાપના કરી. ❖ ૯ ઓગસ્ટ ૧૯૪૨ના રોજ ભારત છોડો આંદોલનનીગાંધીજી દ્વારા શરૂઆત થઇ. ❖ ઈ.સ. ૧૯૪૩માં બંગાળમાં ભયંકર દુષ્કાળ પડયો. ❖ બીજી જુલાઈ ૧૯૪૩ના રોજ સુભાષચન્દ્ર બોઝ જાપાનથી સિંગાપુર પહોંચ્યા. ❖ ઈ.સ.૧૯૪૩માં સુભાષચંદ્ર બોઝને આઝાદ હિન્દ ફોજનું નેતૃત્વ સંભાળ્યું હતું. અને સિંગાપુરમાં કામચલાઉ સરકારની રચના કરી.
લોર્ડ માઉન્ટબેટન (Lord Mountbattan) (Feb 1947- Jun1948)	❖ ૧૮ જુલાઈ ૧૯૪૭ના રોજ બ્રિટીશ દ્વારા ભારતીય સ્વતંત્રતા અધિનિયમ પસાર થયો. ❖ ૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૪૭ના રોજ ભારતમાંથી બ્રિટીશ સરકારે વિદાય લીધી. ❖ ૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૪૭ના રોજ ભારત આઝાદ થયું. ❖ ૨૯ ઓગસ્ટ ૧૯૪૭ના રોજ બંધારણીય સભાની પ્રારૂપ સમિતિની રચના થઇ. બ્રિટીશ ભારતના ભાગલા અને ભારત સ્વતંત્ર થયું. ❖ ભારત સ્વતંત્ર થયું ત્યારે ઇંગ્લેન્ડના પ્રધાનમંત્રી તરીકે એટલી હતા. ❖ માઉન્ટબેટન અંતિમ વાઈસરોય અને સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ ગવર્નર જનરલ બન્યા. ❖ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૮માં બ્રિટીશ લશ્કરે ભારતમાંથી વિદાય લીધી. ❖ ૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૪૮ ના રોજ ભારત સ્વતંત્ર દેશ તરીકે હૈદરાબાદના નિઝામે ઘોષણાકરી. ❖ જૂન ત્રીજી યોજના (1947) ❖ રેડક્લિફ કમિશન (1947)
ચક્રવર્તી રાજગોપાલચારી (1948 થી 1950)	❖ ભારતના છેલ્લા ગવર્નર જનરલ ત્યારબાદ આ હોદ્દો સમાપ્ત થયો. ❖ 1950માં આ પદ કાયમી માટે નાબૂદ કરવામાં આવ્યું. ❖ ૨૬ જાન્યુઆરી ૧૯૫૦ના રોજ ભારત પ્રજાસત્તાક રાજ્ય બન્યું અને તેના પ્રથમ પ્રમુખ ડૉ. રાજેન્દ્રપ્રસાદની નિમણૂંક કરવામાં આવી

www.gnanbhandar.com